

Μάθημα: Αρχαία Ελληνικά Ανθρωπιστικών Σπουδών

Τάξη: Γ΄ Λυκείου

Ημερομηνία:

Καθηγητές: Λυκουρέντζου Τίνα

Ονοματεπώνυμο:

A. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλους Ἠθικά Νικομάχεια Β1, 1-4

α' απόσπασμα

Διττῆς δὴ τῆς ἀρετῆς οὕσης, τῆς μὲν διανοητικῆς τῆς δὲ ἠθικῆς, ἡ μὲν διανοητικὴ τὸ πλεῖον ἐκ διδασκαλίας ἔχει καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν αὐξησιν, διόπερ ἐμπειρίας δεῖται καὶ χρόνου, ἡ δ' ἠθικὴ ἐξ ἔθους περιγίνεται, ὅθεν καὶ τοῦνομα ἔσχηκε μικρὸν παρεκκλῖνον ἀπὸ τοῦ ἔθους. Ἐξ οὗ καὶ δῆλον ὅτι οὐδεμία τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν φύσει ἡμῖν ἐγγίνεται· οὐθὲν γὰρ τῶν φύσει ὄντων ἄλλως ἐθίζεται, οἷον ὁ λίθος φύσει κάτω φερόμενος οὐκ ἂν ἐθισθεῖ ἄνω φέρεσθαι, οὐδ' ἂν μυριάκις αὐτὸν ἐθίζη τις ἄνω ῥιπτῶν, οὐδὲ τὸ πῦρ κάτω, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν τῶν ἄλλως πεφυκότων ἄλλως ἂν ἐθισθεῖ. Οὕτ' ἄρα φύσει οὔτε παρὰ φύσιν ἐγγίνονται αἱ ἀρεταί, ἀλλὰ πεφυκόσι μὲν ἡμῖν δέξασθαι αὐτάς, τελειούμενοις δὲ διὰ τοῦ ἔθους.

β' απόσπασμα

Ἔτι ὅσα μὲν φύσει ἡμῖν παραγίνεται, τὰς δυνάμεις τούτων πρότερον κομιζόμεθα, ὕστερον δὲ τὰς ἐνεργείας ἀποδίδομεν (ὅπερ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων δῆλον· οὐ γὰρ ἐκ τοῦ πολλάκις ἰδεῖν ἢ πολλάκις ἀκοῦσαι τὰς αἰσθήσεις ἐλάβομεν, ἀλλ' ἀνάπαλιν ἔχοντες ἐχρησάμεθα, οὐ χρῆσάμενοι ἔσχομεν)· τὰς δ' ἀρετάς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν· ἅ γὰρ δεῖ μαθόντας ποιεῖν, ταῦτα ποιοῦντες μαθάνομεν, οἷον οἰκοδομοῦντες οἰκοδόμοι γίνονται καὶ κιθαρίζοντες κιθαρισταί· οὕτω δὴ καὶ τὰ μὲν δίκαια πράττοντες δίκαιοι γινόμεθα, τὰ δὲ σώφρονα σώφρονες, τὰ δ' ἀνδρεῖα ἀνδρεῖοι.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1.α. Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως σωστές ή λανθασμένες σύμφωνα με το περιεχόμενο των αποσπασμάτων. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας παραθέτοντας το αντίστοιχο χωρίο του κειμένου.

1. Η διανοητική αρετή αποκτάται αποκλειστικά με τη διδασκαλία.
2. Όλα τα φύσει όντα δεν αλλάζουν ιδιότητες με τον εθισμό.
3. Η κατάρκτηση των αρετών προηγείται των ενάρτων ενεργειών.

A1β. Να συνδέσετε κάθε στοιχείο της στήλης Α με τις φράσεις της στήλης Β που του αντιστοιχούν, γράφοντας μπροστά από τα γράμματα της στήλης Α τους αντίστοιχους αριθμούς της στήλης Β. Κανένα στοιχείο της στήλης Β δεν περισσεύει.

A	B
α) φύσει β) έξ ἔθους	1. ὕστερον τὰς ἐνεργείας ἀποδίδομεν 2. ἔχοντες ἐχρησάμεθα 3. χρησάμενοι ἔσχομεν 4. τὰς αἰσθήσεις ἐλάβομεν 5. ποιοῦντες μαθάνομεν 6. ἐνεργήσαντες πρότερον 7. δίκαιοι γινόμεθα 8. πρότερον τὰς δυνάμεις κομιζόμεθα

Μονάδες 10 (6+4)

B1. Λαμβάνοντας υπόψη τα ακόλουθα χωρία του πρώτου αποσπάσματος να αναδείξετε τη σχέση που έχουν με τις ηθικές αρετές το «ἔθος» και η «φύσις»:

«ἢ δ' ἠθικὴ ἐξ ἔθους περιγίνεται», «Οὐτ' ἄρα φύσει οὔτε παρὰ φύσιν ... δὲ διὰ τοῦ ἔθους».

(α' ἀπόσπασμα)

Μονάδες 10

B2. α. τὰς δ' ἀρετὰς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν: να εξηγήσετε την αναλογική προσέγγιση τεχνών και αρετών από τον Αριστοτέλη. Τι δηλώνει ο χρόνος των ρηματικών τύπων για τον τρόπο απόκτησης αρετών και τεχνών;

β. οὐτῶ δὴ καὶ τὰ μὲν δίκαια πράττοντες δίκαιοι γινόμεθα, τὰ δὲ σώφρονα σώφρονες, τὰ δ' ἀνδρεία ἀνδρείοι: να εντοπίσετε ένα σχήμα λόγου και να εξηγήσετε την λειτουργία του.

Μονάδες 10 (8+2)

B3. Να γράψετε δίπλα στο κεφαλαίο γράμμα καθεμιάς από τις προτάσεις της Στήλης Α, τον αριθμό της σωστής πρότασης της Στήλης Β.

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
Α. Ο Αριστοτέλης πίστευε ακράδαντα πως γνώρισμα του αληθινού φιλοσόφου είναι να έχει το κουράγιο ακόμη	1. «και τὰ δημόσια ἀναιρεῖν ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς ἀληθείας»
	2. «και τὰ ἡδέα αἰρεῖν ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς ἀληθείας»
	3. «και τὰ οἰκεῖα ἀναιρεῖν ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς ἀληθείας».
Β. Ο Αριστοτέλης κατηγορήθηκε από τους Αθηναίους για ασέβεια, επειδή συνέθεσε	1. μια ελεγεία, προς τιμὴν του θανάτου του μαθητῆ του Θεόφραστου
	2. ἕναν παιάνα, παραδοσιακό ὕμνο στον Απόλλωνα, για να υμνήσει ἕνα κοινό θνητό, τον αξέχαστο φίλο του Ερμία
	3. μια τραγωδία για την Αθήνα, όπου τη χαρακτήριζε πανέμορφη αλλά και άσχημη.
Γ. Ο Αριστοτέλης ὀρισε την ευδαιμονία του ανθρώπου	1. ως κατάσταση και ἐνέργεια της ψυχῆς που πλησιάζει την τελειότητα
	2. ὄχι ως κατάσταση, αλλά ως ἐνέργεια της ψυχῆς, με τους κανόνες της τέλειᾱς ἀρετῆς
	3. ως κατάσταση και ἐνέργεια της ψυχῆς, με τους κανόνες της τέλειᾱς ἀρετῆς.
Δ. Ο Αριστοτέλης διέκρινε τελικά	1. α) το λόγον ἔχον, β) το ἄλογον, και γ) το ἡμι-ἔλογον μέρος της ψυχῆς
	2. α) το καθαρά λόγον ἔχον μέρος της ψυχῆς, β) το καθαρά ἄλογον και γ) το μέρος που μετέχει και του ἄλογου και του λόγου ἔχοντος μέρους της ψυχῆς.
	3. το καθαρά λόγον ἔχον μέρος της ψυχῆς ἀπὸ το καθαρά ἄλογον.
Ε. Ο Αριστοτέλης ονόμασε ἐπιθυμητικόν το μέρος της ψυχῆς που ἔχει σχέση	1. με τη σοφία ἢ τη φρόνηση
	2. με τις ἀρετές που περιγράφουν τον χαρακτήρα του ἀνθρώπου
	3. με τις ἀρετές που ἀφορούν το λογικό μας.

Μονάδες 10

B4. α) Να βρείτε στο κείμενο από το πρωτότυπο μία ετυμολογικά συγγενή λέξη για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: **δωμάτιο, πειρατής, γονιός, συγκομιδή, τοκετός.**

β) Για καθεμιά από τις ακόλουθες λέξεις να γράψετε μια ομόρριζη λέξη στη νέα ελληνική (απλή ή σύνθετη) με την κατάληξη που σας δίνεται:

έθίζεται: - **μο**

φύσει: - **το**

ποιοῦντες: - **μα**

γ) **ἀνάπαλιν:** να σχηματίσετε με το δεύτερο συνθετικό της λέξης 2 σύνθετες λέξεις στη νέα ελληνική.

Μονάδες 10(5+3+2)

B5. Ιδρυτής της κυνικής φιλοσοφίας υπήρξε ο Αντισθένης (455-360 π.Χ.), μαθητής των σοφιστών Γοργία, Ιππία και Πρόδικου, αλλά και του Σωκράτη. Αφού μελετήσετε το παρακάτω απόσπασμα, να συγκρίνετε την άποψη του Αντισθένη για την αρετή με την αντίστοιχη αριστοτελική.

Ο Αντισθένης δίδασκε στο γυμναστήριο του Κυνοσάργους, λίγο πιο πέρα από την πόλη, απ' όπου, καθώς πιστεύουν ορισμένοι, έχει λάβει κι ο Κυνισμός την ονομασία του. Απ' αυτόν ξεκίνησε και του Διογένη η απάθεια και του Κράτη η αυτοκυριαρχία και του Ζήνωνα η καρτερικότητα – κι αυτός θεμελίωσε τη θεωρία για την πολιτεία [...] Ο Αντισθένης ασπαζόταν επίσης τις ακόλουθες απόψεις. Υποστήριζε ότι την αρετή μπορεί κανείς να την διδαχθεί. Κι ότι οι ευγενείς άνθρωποι ταυτίζονται μ' εκείνους που έχουν αρετή. Η αρετή είναι από μόνη της ικανή να φέρει την ευτυχία και δε χρειάζεται τίποτα επί πλέον εκτός από δύναμη σαν αυτή του Σωκράτη. Ότι η αρετή συνίσταται σε πράξεις: ούτε από λόγια πολλά έχει ανάγκη ούτε από διδασκαλίες. Κι ότι ο σοφός έχει αυτάρκεια· όλα όσα έχουν οι άλλοι είναι δικά του. Η ασημότητα είναι κάτι καλό και ισότιμο με την προσπάθεια. Κι ότι ο σοφός δε θα ρυθμίζει τη συμπεριφορά του μέσα στην πολιτεία με βάση τους ισχύοντες νόμους αλλά με βάση το νόμο της αρετής.

(Αντισθένης, απόσπ. 32 και απόσπ. 160: Διογένης Λαέρτιος, Φιλοσόφων βίων και δογμάτων συναγωγή, VI, 13- 15 και 10-13)

* Διογένη... Κράτη: ονομαστοί κυνικοί φιλόσοφοι .

* Ζήνωνα: ιδρυτής της στωικής φιλοσοφίας

Μονάδες 10